

Portré: Szalóki Ági, énekes

„Amennyire tudtam, igyekeztem édesanyámat visszavezetni cigány gyökereihez. Egymást biztatgattuk. Én beás dalokat tanultam, ő meg boldogan hallgatta” – hökkent meg a fordított szocializációval az új népdalénekes-generáció egyik legtöbbet foglalkoztatott, 31 éves tagja, aki szívesen tesz kirándulásokat más műfajok – elsősorban a dzsessz – világába. Nyitottságát, család- és népnevelő vénáját volt honnan örökölnie. Édesanyja, Hegyesiné Orsós Éva – a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal 1995–1998 közötti elnöke – révén a romákat, a régi magyar családból származó középiskolai történelemtanár édesapja révén pedig a svábokat is rokonainak mondhatja, míg a zsidósággal érzett lelki-szellemi közösség kialakulását egy újabb családi kötelék, nevelőapja segíti. 13 évesen már zeneiskolában képi a hangját, de a népzenevel autentikus formában először mégiscsak a Radnóti Miklós Gimnáziumban tett érettségi után találkozik Erdélyben. Majd, miután egy évig dolgozik az Utolsó óra elnevezésű népzeneegyüttő programban felvételt nyer az ELTE néprajz szakára. Másfél évtizede áll a színpadon: az Ökrös együttes tagjaként és a Besh o Drom énekeseként, majd – miután Szakcsi Lakatos Béla révén más oldalait is fölfedezik – dzsesszzenészekkel járja a világot és a fesztiválokat Londontól Párizson át Montrealign. Több mint harminc, másokkal közös lemez után 2004-ben saját, gyermekeknek szóló lemezt ad ki. Nem sokkal ez után összeáll a zenekara, amely a népdalok világát a dzsessz elemeivel ötvöző lemezeivel vívja ki a szakma elismerését (Fonogram-díj 2006, 2007), miközben előadóművészként őt magát is több elismeréssel – Kodály-émlékdíj, Artisjus előadó-művészi díj, Márciusi Ifjak-díj – ismerik el.

„Nemrég még menyasszony voltam, ma már nem vagyok az” – vall a budai lakásában egyedül, „de nem magányosan” élő énekes a magánéletéről. Civilben, a zenében mindenevő énekesnő, szerényen él, „bár nemrég vettem egy Onkyo márkájú hifit, ami nagyon menő”.

– Nem fél, hogy a kritikusok által méltán dicsért tehetségét csak az egyik oldal fogja értékelni, miután a Magyar Gárda megalakulása óta a torkával is küzd a rasszizmus ellen? Többször is hallhattuk énekelni a megkülönböztetés elleni rendezvényeken...

– Mi tagadás, van már bennem egy kis fenntartás ezekkel a rendezvényekkel kapcsolatban. Jobb szeretek valamiért, és nem valami ellen énekelni. Úgy gondolom, a mindennapi életben tett emberi gesztusok, a türelem, a segítőkészség, egy mosoly többet számítanak és hosszú távon erősebben hatnak, én már csak egy ilyen naiv kis énekesnőcske vagyok.

– Ezt az ön nevében is kikérjük. Egyébként személyes indítékai is vannak? Netán már önt is érte hátrányos megkülönböztetés?

– Mivel elég világos a bőröm, nem néznek cigánynak, de volt már olyan is, hogy polgárpukkasztásból zsidónak mondtam magam. Nemrég a strandon szólt a kabinos néni, hogy vigyázzak a holmimra, mert sok a cigány, vérükben van a lopás. Csak később derült ki számára, hogy velem van az a cigány kisfiú, aki,

amíg átöltöztem, barátságosan elbeszélgetett velem. Amikor kiléptem a kabinból, a néni nem győzött bocsánatot kérni tőlem.

– Gyakran tart zsidó tematikájú esteket, a héten például a Zsidó Nyári Fesztiválon lép fel. Mondja, direkt hívja ki maga ellen a sorsot?

– Azért éneklek szívesen ezeket a dalokat, mert a magyar népzene nek köszönhetően kellőképpen nyitottá váltam más népek kultúrája iránt. 12 évesen kíváncsiságból elmentem a Lauder Javne zsidó gyerektáborba. Azt hiszem, mások számára is emlékezetes lehettem, mert amikor megkérdezték tőlem, hogy filozemita vagyok-e – mivel nem tudtam, mit jelent a szó – rávágta, hogy nem, hanem katolikus.

– Fennen hirdeti, hogy a zene és az éneklés egyfajta terápia, és fegyelemre szoktat, néhány éve mégis volt egy hosszabb filmszakadása, amikor leginkább csak az éjszakai művészvilággal bulizott. Annyira rossz dalokat énekelt akkoriban, hogy azok nem fegyelmezték eléggé?

– Kerestem önmagam. Nagyon korán a pályán voltam, anélkül hogy pályát választottam volna. Gyermekként még azt se tudtam, hogy létezik énekesi foglalkozás. Az volt a baj, hogy 20 évesen szakmai szempontból rögtön a csúcson találtam magam, és senki nem tanította meg, hogyan lehet minden rákészülés nélkül átkerülni a profi létbe.

– És a hivatásos éneklés mennyiben módosította a tudatát? Vagy kellett hozzá a hagyományos szerek is?

– Kellettek vagy nem, örülök, hogy ma már örömmel, mosolyogva énekelhetek. Maga a zene a szer. Boldog vagyok, hogy élhetek vele.

– Korábban úgy nyilatkozott, Palya Bea a legnagyobb női szerelme. De ugye nem azt mondja, hogy a férfiak már labdába se rúghatnak?

– Akkor tisztázzuk: Beával több mint tíz évvel ezelőtt testvérül fogadtuk egymást. Sokat tanulok tőle, ennek ellenére kapcsolatunk hullámmzó, de kiállta az idők próbáját, és ő biztos pont a szívemben. Ami meg a férfiakat illeti: hiszek az olyan divatjamúlt dolgokban, mint a szent szerelem meg a hűség. És várok rá.

– Na, de mi lesz, ha tényleg bekopogtat a nagy Ő? Mennyire képes önmagát a művészettel eljegyző előadóként a kiegyensúlyozott kapcsolatra?

– Vannak olyan zenésztársaim, akik egész jól képesek összeegyeztetni magukban a bohém művészt és a rendezett életű polgárt. Én a színpadon spontán és szabad vagyok, és nincs kettős énem, vagyis magánemberként sincs valami nagy rendszer az életemben.

– Láthatóan nem áll távol öntől a felvágott nyelvű menyecske szerepe sem. Soha nem pirult még bele a vaskosabb népdalszövegekbe?

– Engem is zavarba lehet hozni, de éppenséggel nem a dalszövegekkel. A színpadon egyébként is kevésbé érzem a gátlásokat, mint az életben.

– Akkor meg miért énekel Karádyt? Vagy a dívakövetés csak mellékszál a népdal-, dzsesszénekesnői és gyermekdal-előadói karrierjében?

– Nehezen tudnám definiálni magam, biztos van valami katyvasz bennem. A Karády-dalok nyúlósak és picit fájdalmasak. De egy átlagos nő is másképpen nő, amikor a gyerekeivel foglalkozik, a munkahelyén teljesít, vagy amikor a férjének akar tetszeni. Szerintem a dívaság nem a külsőségekből fakad, hanem abból, hogy egy nő elhiszi magáról, hogy vonzereje van.

– Ha már Karády: sikeresen szokott le a cigiről. De egy énekesnő miért szokik rá egyáltalán?!

– Nekem is voltak gátlásaim, és én is éreztem úgy, hogy a dohányzás dekadens. Az egyik függőségem a cigizés volt, aztán tudatosítottam, hogy ez mennyire rossz a testemnek. Akkoriban nem énekeltem, kevés pénzem volt, el kellett döntenem, erre költök vagy egészséges gyümölcsökre.

– Aproó, pénzügyek. Elárulhatja, hova lótték be a koncertszervezők a gázsija tekintetében?

– Egy ötös skálán szerintem a hármashoz közelít az árfolyamom, amivel abszolút elégedett vagyok. Mi a csudát elégedetlenkedjek, amikor van hova hazamennem, van munkám, és 31 évesen el tudom tartani magam a keresetemből?

IZSÁK NORBERT – DOBSZAY JÁNOS

HVG, 2009. szeptember 5.